

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quarta. Vtrum sine prædictis bonis possit actus matrimonii à
precepto totaliter excusari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

accepta secundum executionem conueniunt solum matrimonio quoad eius actus, ergo non sunt essentialia matrimonio. Si autem accipiuntur secundum obligationem, sic sunt essentialia matrimonio, quia ipsum matrimonium non est aliud quam obligatio viri ad uxorem, & conuerso ad fidelitatem thori, & ad susceptionem & educationem prolis si contingat eam habere; bonum autem sacramenti, quod est indiuisibilitas matrimonii semper respicit matrimonium secundum se ipsum prout est quoddam vinculum, & ideo semper est essentialia matrimonio.

6 Quantum ad secundum, scilicet quod horum sit principalis: dicendum quod aliquid dicitur in re aliqua principalis dupliciter, vno modo, quia dignius: & sic bonum sacramenti est principalis inter bona matrimonii in quantum bonum sacramenti non solum includit indiuisibilitatem, sed significationem indiuisibilis coniunctionis Christi & Ecclesie. Cuius ratio est, quia conditiones gratie sunt digniores conditionibus nature, sed bonum sacramenti ratione qua est signum, est conditio pertinens ad gratiam, alia autem duo pertinent ad matrimonii naturam, ergo bonum sacramenti est dignius quam alia duo, & sic principalis: sed bonum sacramenti sic acceptum, scilicet ut signum non est essentialia matrimonio, nec intrinsecum. Alio modo dicitur aliquid principalis: quia inter essentialia est dignius & melius, & sic bonum fidei, & bonum prolis accepta secundum executionem quum non sunt essentialia matrimonio non pertinent ad eius dignitatem: accepta autem secundum obligationem pertinent, & tunc inter omnia bona essentialia matrimonio principalis videtur esse bonum prolis. Cuius ratio est, quia finis principalior est his que sunt ad finem, sed obligatio ad indiuisibilitatem matrimonii, secundum quam attenditur bonum sacramenti, & obligatio ad fidelitatem thori, secundum quam attenditur bonum fidei ordinatur finaliter ad obligationem, que est ad suscipiendum prolem, & ad eam educandum, si eam habere contingat, ergo bonum prolis est principalis inter bona essentialia matrimonii tanquam finis aliorum.

7 AD PRIMUM arguitur, dicendum quod bonum prolis & fidei accepta secundum obligationem sunt essentialia matrimonii, non autem accepta secundum executionem: nec tamen in matrimonio potest apponi conditio contra riam executioni, quia tolleret obligationem, per quam accipitur potestas ad executionem.

8 Ad secundum patet per idem: quia predicta bona non sunt debita esse in matrimonio, nisi qualiter respiciunt obligationem, & sic nunquam desunt, sed solum quoad executionem.

QUESTIO TERTIA.

Vtrum fides, proles, & sacramentum sufficienter excusent actum conjugalem.

Tertio queritur vtrum predicta bona sufficienter excusent actum conjugalem, ita vt nullo modo sit peccatum. Et videtur quod non, quia verecundia non est nisi de turpi secundum Damasc. & Philof. 4. Ethic. sed predicta bona non tollunt a matrimonio predictam verecundiam, ergo nec turpitudinem que videtur includere culpam: mala enim proprie sunt tristitia, sed mala culpe turpia.

1 Item vbi cumque est passio inordinata, ibi est peccatum, sed hec tria bona non possunt tollere ab actu matrimonii inordinationem passionis: semper enim est superabundantia passionis absorbens rationem, ergo semper est ibi peccatum.

2 IN CONTRARIUM arguitur sic: quia nullus actus malus potest cadere sub precepto, sed actus matrimonii causa prolis procreandae vel debiti reddendi cadit sub precepto: quoad primum enim dicit Dominus Gen. 1. & 15. Crescite & multiplicamini. Quoad secundum vero dicit Apostolus 1. Cor. 7. Vxori vir debitum reddat, & similiter vxor viro, ergo talis actus nullo modo est peccatum.

3 RESPONSIO. Intelligendum est quod inter tria bona matrimonii sola duo respiciunt matrimonium actum, scilicet bonum fidei & prolis: bonum enim sacramenti respicit solum vinculum matrimonii, & non actum,

& ideo si actus matrimonii habeat per bona matrimonii excusari, hoc erit per illa duo tantum. Quod autem per illa duo sufficienter excusetur, ita vt nullum sit peccatum quando coniuges conueniunt causa prolis procreandae, vel vt sibi inuicem debitum reddant, quod ad fidem thori pertinet, probatur dupliciter. Primo sic: illa res non est bona, cuius vsus per se non est bonus, sed vsus per se matrimonii est quando conueniunt coniuges propter aliquam predictarum causarum, ergo si iste vsus nunquam est bonus, matrimonium nunquam erit bonum, hoc autem falsum est, ergo &c. Secundo sic: omne peccatum est deuiatio ab aliqua lege recte posita naturali, humana vel diuina, sed quod coniuges conueniant propter alteram dictarum causarum non est contra legem naturalem humanam aut diuinam, sed potius omnis lex recte posita hoc approbat, ergo nullo modo est peccatum. hoc autem est intelligendum quando in actu matrimonii non est alius abusus, siue quo ad tempus, siue quo ad modum, quia defectus in quocumque istorum poneret in actu matrimonii rationem peccati, cum bonum sit ex tota causa, malum autem ex particularibus defectibus.

4 Ad primum arguitur, dicendum est quod verecundia non solum est de turpitudine pertinente ad culpam, sed de ea que habet speciem culpae, & talis est actus matrimonii, eo quod est eiusdem nature in specie cum actu fornicationis, erubescencia autem non solum est de talibus, sed de omnibus defectibus etiam naturalibus.

5 Ad secundum dicendum quod superabundantia passiois, que facit vitium, non accipitur secundum absolutam intentionem ipsius, sed secundum proportionem ad rationem: vnde tunc solum passio reputatur immoderata, quando limites rationis sibi proximos excedit. Delectatio autem que est in actu matrimonii quauis sit intensissima secundum se, tamen non excedit limites rationis sibi proximos, cum non queratur nisi in coniuge, & propter debitum finem, &c.

QUESTIO QUARTA.

Vtrum predictis bonis possit actus matrimonii a peccato totaliter excusari.

Quarto queritur, vtrum sine predictis bonis possit actus matrimonii a peccato totaliter excusari. Et arguitur quod sic, quia vsus matrimonii, ad id ad quod matrimonium est concessum videtur esse bonus & licitus, sed matrimonium est concessum ad vitiationem fornicationis, vt patet per Apostolus 1. Cor. 7. propter fornicationem vnusquisque suam habeat, ergo vsus matrimonii ad vitandum fornicationem est licitus: sed tunc non concurrit aliquid quod de predictis bonis, ergo absque eis actus matrimonii est licitus.

1 Item qui vitatur re sua ad libitum non facit contra iustitiam & sic non peccat, vt videtur: sed per matrimonium vxor efficitur res viri, & conuerso, ergo si se inuicem ad libitum vitantur etiam propter solam delectationem, non videtur esse peccatum, & sic idem quod prius.

2 IN CONTRARIUM arguitur sic: quia secundum Dion. bonum est ex tota causa, malum autem ex particularibus defectibus, sed vbi desunt predicta bona fidei & prolis non est tota causa bonitatis, cum ex predictis bonis matrimonium sit bonum & licitum, ergo sine eis actus matrimonii non potest a peccato totaliter excusari.

3 RESPONSIO. Aduertendum est quod coniuges possunt conuenire, aut causa solius delectationis, aut propter vitandam fornicationem: si conueniant ratione solius delectationis, sic dicunt quidam quod querere in actu matrimoniali delectationem principaliter est peccatum mortale, sed delectationem concomitantem acceptare peccatum est veniale, eam autem odire est perfectionis: sed istud non videtur, quia querere principaliter delectationem in actu quo conseruatur indiuiduum, scilicet in comestione non est semper mortale peccatum, ergo similiter querere principaliter delectationem in actu matrimonii quo conseruatur species, non semper est mortale peccatum. Item secundum Philosophum decimo Ethicorum, idem est iudicium de delectatione & operatione;

ratione: quia operationis bonus est delectatio bona & mala mala, igitur ex bonitate vel malitia operationis, est bonitas vel malitia delectationis & conuerso. Cum ergo actus matrimonialis non sit per se peccatum mortale, querere delectationem in ipso non faciet quod sit peccatum mortale.

5 Ideo dicitur aliter & melius quod delectatio quaeritur in actu matrimonii aut excedit fines eius, ut cum quis vult delectari in coniuge attendens solum quod mulier est (id est paratus facere cum ea etiam si non esset coniunx) & tunc est peccatum mortale, quia omnis actus carnalis extra limites matrimonii est mortale peccatum: talis autem est actus in quo quaeritur delectatio in coniuge, non quia coniunx, sed quia mulier, ergo &c. Et in hoc casu loquitur Hieronymus, & habetur in litera quod voluptates quae de meretricum amplexibus capiuntur in coniuge damnandae sunt. Si autem quaeratur delectatio intra limites matrimonii quaeritur in alia quam in coniuge sic est peccatum, sed veniale tantum. Cuius ratio est, quia abusus rei non est sine peccato saltem veniali, sed quaerere actum propter delectationem coniunctam actui est abusus, cum delectatio sit propter actum & non actus propter delectationem, ergo est ibi peccatum saltem veniale. De mortali autem non video quod sit ibi, cum non contrarietur alicui praecipito quod ordinet nos in Deum vel in proximum.

6 Si autem coniuges conueniant propter fornicationem vitandam, & sic dicitur communiter quod aliquis potest per actum matrimonii intendere vitandam fornicationem in altero vel in seipso: si in altero sic non peccat, quia hic est quaedam redditio debiti quae pertinet ad bonum fidei, & tunc est ibi vnus de bonis matrimonii. Si autem intendat vitare fornicationem in seipso, sic est peccatum veniale: quia hoc non prouenit nisi ex superabundantia passionis superabundantia autem & defectus sunt peccata in moribus. Sed ista sunt dubia. Primum scilicet, quia plus tenetur sibi quilibet quam alii: si igitur actus matrimonii propter vitandam fornicationem in alio caret omni peccato, fortiori ratione (ut videtur) carebit culpa quando sit propter vitandam fornicationem in seipso. Nec obstat quod dicitur quod tunc est redditio debiti quae pertinet ad bonum fidei, quia redditio debiti non habet locum nisi quando debitum petitur expresse vel interpretatiue, sed si vir sciat coniugem tentari de alio quam de viro suo & ad vitandam fornicationem in ea accedit ad ipsam, accedens cum ipsa non peccat, & tamen ipsa debitum non petit nec directe nec interpretatiue sed solum tentari de altero, ergo tunc non habet locum redditio debiti: Quod secundo dicitur quod actus matrimonii peccatum est quando ordinatur ad vitandam fornicationem in seipso propter superabundantiam passionis non cogit, quia passio non est superabundans, ita ut sit vitiosa nisi subuertat iudicium rationis: sic autem non est in proposito, quia passio praeter praedictum iudicium rationis non inclinat ad actum sic ut ex ea sine ratione sequatur actus, sed potius ratio importat ipsum circa materiam debitam ad reprimendam passionem, ne passio tantum prauealeat ut inclinet ad aliquod illicitum circa materiam indebitam. Dato etiam quod passio esset vitiosa, quia forte insurrexit praeter iudicium rationis, tamen non sequitur quod actus sequens sit vitiosus qui non imperatur a passione sed a ratione volente corrigere quod omisit.

7 Et ideo videtur aliis quod probabiliter posset teneri quod actus matrimonii quando fit causa vitandae fornicationis in seipso non sit peccatum: quia actus qui non est de se malus, & ordinatur in finem bonum nullum est peccatum, sed actus matrimonii de se non est malus, ordinatur autem in finem bonum quando fit propter vitandam fornicationem, ergo tunc nullum est peccatum.

8 Si dicatur quod ad bonitatem actus non sufficit bonitas finis nisi concurrat bonitas aliarum circumstantiarum quae debent actui inesse: & haec respectu actus matrimonii sunt intentio prolis vel redditio debiti, quae non concurrunt quando actus matrimonii fit propter vitandam solam fornicationem. Item vitatio fornicationis non est principalis finis matrimonii sed generatio prolis, & ideo intentio eius non videtur sufficere ad bonitatem actus. Dicendum ad hoc quod ad bonitatem actus matrimonii non semper requiritur redditio debiti, quia sine hoc licitum est conuenire

intentione prolis: nec semper requiritur intentio prolis, quia ubi proles non speratur, puta in vxore sterili vel quae iam concepit actus licitus est si debita petatur, igitur haec circumstantiae non sunt simul necessariae ad bonitatem actus, nec etiam sub distinctione ut semper sit necessarium alteram inesse, quia quando aliquis actus ordinatur ad plures quorum vnus est principalior altero, si finis principalis non est possibilis sufficit ad bonitatem actus quod ordinetur ad finem secundarium, sed actus matrimonii ordinatur ad generationem prolis ut ad finem principalem, & ad vitandam fornicationem ut ad finem secundarium: & ideo si finis principalis non sit possibilis, ut in supra dictis casibus vel consimilibus, sufficit (ut videtur) quod coactus ordinetur ad finem secundarium, scilicet ad vitandam fornicationem, & sicut actus est licitus quando ordinatur ad generationem prolis etiam si debitum non petatur, ita videtur esse licitus quando ordinatur ad secundarium quando principalis finis non est possibilis, etiam si debitum non petatur, si autem finis principalis esset possibilis & ad ipsum actus non ordinaretur, videretur quod actus deesset circumstantia ei principaliter debita, & sic esset vitiosus. Quod autem dicit Aug. in litera, quod incontinentis malum est, quod vir cognoscit vxorem ultra necessitatem procreandi filios, intelligendum est quando hoc facit non intentione vitandae incontinentiam, sed satisfaciendi voluptati. Sicut ipse Aug. postea dicit: qui ultra necessitatem progreditur non rationi, sed libidini obsequitur. & infra, quod secundum veniam concedit Apostolus, nisi quod coniuges debitum carnis exposcunt, non propagationis voluntate, sed libidinis voluptate, & hoc quidem peccatum est, licet veniale.

9 Ad primum argumentum dicendum quod quando vir accedit ad vxorem suam propter fornicationem vitandam in ea vel in seipso, est ibi bonum fidei, quia non accedit ad aliam quam ad suam vxorem, & sic seruat fides thori: bonum enim fidei ad plus se extendit quam redditio debiti.

10 Ad secundum dicendum est quod quum vna circumstantia non sufficiat ad bonitatem actus, non oportet quod qualitercumque quis vitatur re sua, quod vnus semper sit bonus, nisi concurrant omnes circumstantiae quae debent inesse, hoc autem non est quando quis vitatur vxore sua solum ad delectationem suam.

Sententia huius distinctionis. X X X I I.
in generali & specialia.

Sciendum est etiam, quia cum in omnibus. Superius determinauit Magister de illis in quibus actus matrimonialis excusatur: hic determinat de ipso actu secundum quod accipit rationem debiti. Et diuiditur in duas. Primo determinat de necessitate reddendi debitum. Secundo de tempore exigendi ibi. Et licet debitum poscenti. Prima in tres. Primo ostendit quod vir & vxor sunt aequales in debiti redditione. Secundo probat quod supposituerat, scilicet quod non potest coniunx sine licentia coniugis continerem vouere. Tertio inquit an data licentia posset reuocari. Secunda ibi. Quod vero sine consensu. Tertia ibi. Si vero quilibet eorum. Secunda pars principalis in qua determinat de tempore exigendi debitum, diuiditur in tres. Primo ostendit quod aliquando cessandum est a debiti exactione. Secundo inquit an aliquando cessandum sit a redditione. Tertio ostendit quod cessandum est quoad nuptiarum celebrationem. Secunda ibi. Illud autem quod dictum est. Tertia ibi. Nec solum in opere carnali.

2 IN Speciali sic procedit, & proponit primo quod cum vir praesit in omnibus mulieri, sicut caput corpori, in redditione tamen debiti sunt pares, quia alter alterius habet potestatem, nec altero poscente, licet alteri denegare debitum, siue hoc poscat causa prolis generandae, siue incontinentiae animorum, quod auctoritatibus confirmat: ubi etiam dicit quod sicut alter alterius habet potestatem, ita quod nec mulier ad alium maritum, nec vir ad aliam mulierem habet potestatem